

چکیده مقالات همایش بین‌المللی
تحولات حقوق کیفری کشورهای اسلامی در پرتو تعامل شرع و حقوق
۱۴ و ۱۵ اسفند ماه ۱۳۹۷

برگزارکننده

مؤسسه تحقیقات علوم جزایی و جرم‌شناسی
دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

رئیس همایش: محمد آشوری
استاد دانشگاه تهران

دبیر علمی همایش: فیروز محمودی جانکی
رئیس مؤسسه تحقیقات علوم جزایی و جرم‌شناسی

دبیر اجرایی همایش: جمشید غلاملو
استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

چکیده مقالات همایش بینالمللی تحولات حقوق کیفری کشورهای اسلامی در
پرتو تعامل شرع و حقوق
۱۴ و ۱۵ اسفند ماه ۱۳۹۷

برگزارکننده: مؤسسه تحقیقات علوم جزایی و جرم‌شناسی
رئیس همایش: محمد آشوری - ۱۳۲۱ -

دیر علمی همایش: فیروز محمودی جانکی - ۱۳۴۹ -

دیر اجرایی همایش: جمشید غلاملو - ۱۳۶۰/۱۲/۸ -

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۱۲-۰۳۴-۴

فروشت: علوم اجتماعی، نشر میزان ۱۲۳۳

تعداد صفحات: ۵۰۴ ص

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۷

نشر میزان

اعضای کمیته علمی (بر اساس حروف الفبا)

دکتر محمد آشوری، استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

دکتر الهادی بوحمره، استاد حقوق کیفری دانشگاه طرابلس لیبی، عضو کمیته تدوین
قانون اساسی لیبی

دکتر غلامحسین الهام، دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

دکتر جلیل امیدی، استاد دانشکده الهیات دانشگاه تهران

دکتر فرهاد ایران پور، دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

دکتر محسن برهانی، استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

دکتر حمید بهره مند، استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

دکتر سیلویا تلبخ، رئیس بخش ترکیه، ایران و کشورهای عربی در مؤسسه حقوق
کیفری بین المللی و خارجی ماکس پلانک، آلمان

دکتر بهزاد رضوی فرد، دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه
طباطبائی

دکتر حسن جعفری تبار، دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

دکتر محمود حامد، دبیر کل مرکز عربی قوانین اساسی و دانشیار علوم سیاسی
دانشگاه قاهره

دکتر علی خالقی، دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

دکتر عباس شیری، استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

دکتر محمد عرفه، استاد حقوق کیفری و عدالت کیفری دانشکده حقوق دانشگاه
اسکندریه مصر

دکتر جمشید غلاملو، استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

دکتر حسین غلامی، دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی

دکتر محمد فرجیها، دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه تربیت مدرس
دکتر داود فیرحی، استاد دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران
دکتر فیروز محمودی جانکی، دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران
دکتر شهلا معظمی، دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران
دکتر علی حسین نجفی ابرندآبادی، استاد دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی
دکتر رحیم نوبهار، دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی
دکتر هادی وحید، دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه شهید بهشتی
دکتر محمدرضا ویژه، دانشیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه علامه طباطبائی
دکتر محمد یکرنسکی، استادیار دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران
مدیر اجرایی: فائزه منطقی

کمیته اجرایی

محمدعلی رجب، سمانه طاهری، مطهره محبی، یاسمون خادمی، زهرا سبزعلیپور،
علیرضا فتحی، محسن باقری، مسعود فرهادیان، فرید فیروزکوهی، محمدرضا برزگر،
محمدرضاعسگری، مهدی ترابی، طاهره نامنی، آمنه رضایی

گروه ترجمه

المیرا نوری زینال (مدیر گروه)،
زهرا ساکیانی، علی کیانی، دلارام رضایی، نجمه غفاری، یاسمون خادمی، حمیدرضا
انیمی، حسین بهبهانی، زهرا اردلان، فاطمه مافی، شیرین بیات
همانگی و امور بین الملل: محمد علی رجب

ویراستاران علمی: فیروز محمودی جانکی و جمشید غلاملو

ویراستار ادبی: فائزه منطقی

طراح جلد: شکوفه شعبانی

امور پشتیبانی: جواد روحیه، بهمن شکرزاده

فهرست مطالب

اعضای کمیته علمی (بر اساس حروف الفبا).....	۴
پیش‌همایش‌های برگزار شده	۱۹
پیش‌همایش نخست: دولت مدرن، شهر وند و حقوق کیفری	۲۰
پیش‌همایش دوم: دوگانه شرع و قانون در حقوق کیفری ایران	۲۱
پیش‌همایش سوم: رویه انطباق قوانین کیفری با شرع	۲۲
پیش‌همایش چهارم: اخلاق، شرع و حاکمیت قانون	۲۳
پیش‌همایش پنجم: نقد و بررسی ارجاع به منابع و فتاوی معتبر در حقوق کیفری	۲۴
پیش‌همایش ششم: تجربه انطباق قوانین کیفری ایران با فقه امامیه	۲۵
سخن‌دیر علمی همایش	۲۷
شكل‌گیری مفهوم «دولت ملت» در حقوق مدرن و تأثیر آن بر حقوق کیفری	۳۵
حسین آقایی جنت‌مکان	
دوگانه شرع و عرف در حقوق کیفری پاکستان و تأثیر آن بر ساختار و محتوای حقوق کیفری این کشور	۳۸
ابن شاه	
تحلیلی بر مواجهه شرع و حقوق در خصوص سن مسئولیت کیفری	۴۱
مهرنوش ابوذری	
حقوق کیفری اسلام و امکان‌سنجی اعمال مکانیزم‌های حقوق تطبیقی	۴۴
حمیدرضا اثیمی دانش	
مرگان جهانمردی	
قانون‌گذاری اسلامی به عنوان منبع سیاست جنایی در لیبی	۴۷
فائزه البasha	

۸ همایش بین‌المللی تحولات حقوق کیفری کشورهای اسلامی و تعامل شرع و حقوق	
روش‌های تعامل فقه و حقوق کیفری عرفی در موارد سکوت قانون؛ مطالعه تطبیقی	
ایران و افغانستان.....	۴۸
غلامحسین الهام	
رضا زهروی	
جایگاه شرع در حقوق کیفری مصر.....	۵۰
احمد الکوهجی	
روش‌شناسی مطالعات «حقوق کیفری و شرع»: رویکردی فرارشته‌ای	۵۲
فرهاد اللهوردی	
قاسم درزی	
قانون‌گذاری‌های اسلامی و مسئله تنوع مذاهب فقهی؛ نقده بر قانون اساسی و قانون	
مجازات اسلامی ایران.....	۵۴
جلیل امیدی	
ارجاعات تقریرات کیفری ایران به فقه کیفری؛ ابهامات، چالش‌ها	۵۷
مرتضی ایمانی رحیم‌لو	
انعطاف‌پذیری فقه و نظام کیفری عرفی.....	۶۰
محسن برهانی	
بررسی الحق ایران و کشورهای اسلامی به دیوان کیفری بین‌المللی از منظر قواعد فقهی	
نفى سبیل و رکون.....	۶۲
تهمورث بشیریه	
مجتبی زارع	
تحولات نظام عدالت کیفری، بررسی مبانی تکثرگرایی فرهنگی در تعامل با شرع.....	۶۵
فرزاد بهرآبادی	
مطابقت یا عدم مغایرت قوانین کیفری با شرع با تأکیدی بر مجازات‌های تعزیری.....	۶۸
وحید بهرمند بکنظر	
مهدی مرادی	

۹ فهرست مطالب

رهیافت نواثبات‌گرایی حقوقی.....	۷۱
علی پورحسن سنگری	
تعامل شریعت و حقوق در قوانین اساسی و قوانین کیفری کشورهای عمان، قطر و امارت	
متحده عربی	۷۴
سیلویا تلباخ	
جایگاه شریعت در منابع حقوق کیفری و سرنوشت نظریه حاکمیت قانون (با تأکید بر	
قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران).....	۷۵
حسین جعفری	
شرع و کثرت‌گرایی حقوقی	۷۷
حسن جعفریتبار	
رابطه شریعت و قانون در جمهوری اسلامی ایران؛ گذار از وضعیت موجود به وضعیت	
مطلوب	۸۰
محمد‌مهدی جladتی	
طبقبندی نظام‌های حقوق اساسی کشورهای اسلامی با تأکید بر تأثیر شریعت در ساختار	
حقوقی.....	۸۲
علیرضا جلالی	
مجازات و همبستگی اجتماعی در پرتو تعامل شرع و عرف.....	۸۵
عبدالرضا جوان‌جعفری بجنوردی	
محمد صالح اسفندیاری بهرآسمان	
تأملی بر سیاست‌جنایی چندگانه در قانون مجازات اسلامی ایران.....	۸۸
سیده سارا حسینی	
نقدی بر اندیشه لزوم تبیین فقه و قانون در نظام حقوق کیفری ایران.....	۹۱
مهدی حسینی	
گسترهٔ پلورالیزم دینی در قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲	۹۴
محسن حمیدی‌پور	

۱۰ همایش بین‌المللی تحولات حقوق کیفری کشورهای اسلامی و تعامل شرع و حقوق

- حدود اختیار ایالات نیجریه در تصویب قوانین کیفری اسلامی بر مبنای قانون اساسی ... ۹۷
یاسمن خادمی
فائزه شعبانی
- دوگانگی در شناسایی اعتبار احکام کیفری بیگانه در قلمرو ایران..... ۱۰۰
علی خالقی
المیرا نوری زینال
- دو نقد بر سیاست جنایی عراق و مصر در حوزه نظام انتخابات سیاسی..... ۱۰۳
دکتر مهدی خاقانی اصفهانی
أبازر أمیال
- جستجوی نشانه‌های گرایش به هویت‌های ملی و دینی در حقوق کیفری ایران ۱۰۵
پوپک دبستانی کرمانی
حسام شریعتی نیا
- چالش‌های پذیرش اساسنامه «دیوان کیفری بین‌المللی» برای نظام «شریعت» محور ایران در تعقیب جرم «تجاویز جنسی» ۱۰۸
محمد‌هادی ذاکر‌حسین
- تدوین قانون کیفری شریعت محور در کشورهای با اکثریت مسلمان ۱۱۰
پاول رایینسون
- چیستی جرم و مجازات و تأثیر آن بر رابطه فقه و قانون: ناگزیری حسن و قبح عقلی .. ۱۱۳
محمد راسخ
- تعامل شرع و حقوق در تحقق عدالت ترمیمی ۱۱۴
مهرداد رایجیان اصلی
سیدسجاد رزاقی موسوی
- قلمرو کیفری در نظام کیفری ایران در پرتو نظریه دولت حقوقی ۱۱۷
محمدعلی رجب
- رویارویی نص‌گرایی و مصلحت‌گرایی در سیاست جنایی ایران ۱۲۱
هادی رستمی

۱۱ فهرست مطالب

- انکشاف قوانین جزایی افغانستان در تعامل با شرع ۱۲۴
محمد اشرف رسولی
- آثار دوگانگی منابع شرع و حقوق بر قانون‌گذاری و نظم عمومی ۱۲۶
مرجان رضازاده نوگورابی
- تأملاتی هرمنوتیکی درباره گفتمان شریعت کیفری و پیامدهای آن برای شکل‌گیری یک نظام عدالت کیفری مبتنی بر کرامت انسانی ۱۲۹
حسن رضایی
- بررسی تطبیقی شرع و قانون به عنوان منبع حقوق کیفری ایران و افغانستان؛ تعامل یا تزاحم؟ ۱۳۴
محمدعلی رضایی
- مهران جعفری
- محمد تاجیک
- تأثیر دوگانگی شرع و قانون بر پیکره حقوق کیفری ایران با تأکید بر نقش مصلحت‌سنجدی مجمع تشخیص مصلحت نظام در تقابل شرع و حقوق ۱۳۷
بهزاد رضوی‌فرد
- اکبر صفری
- تحلیل نظریه حقوق کیفری شرعی و الحاق به دیوان کیفری بین‌المللی ۱۴۰
بهزاد رضوی‌فرد
- محمد فرجی
- تعامل شرع و منابع فقهی با نظام حقوق کیفری ایران در پرتو حاکمیت قانون ۱۴۳
محمد رضا رهبرپور
- سید سجاد رزاقی موسوی
- مریم علی‌پور
- دوگانه اسلامی‌سازی یا عرفی کردن کیفرهای تعزیری ۱۴۶
زینب ریاضت

۱۲ همایش بین‌المللی تحولات حقوق کیفری کشورهای اسلامی و تعامل شرع و حقوق

از منظر منطق ارسطوئی واکاوی احتمالات و محتملات روابط شرع و حقوق کیفری ... رضا زهروی	۱۴۹
تعارض مبادی توجیه کیفر در شرع و حقوق کیفری ایران سید محمد مهدی ساداتی	۱۵۱
مبانی حقوق عامه در فقه حکومتی و رابطه آن با حقوق شهروندی سید محمد مهدی ساداتی	۱۵۴
رویکردی تطبیقی به مبانی مداخله حقوق جنایی و آثار آن در دولت حداقلی و جمهوری اسلامی محمد جعفر ساعد	۱۵۷
یک دولت اروپایی با اکثریتی از مسلمانان تا چه حد اسلامی تلقی می‌شود؟ بوسی و هرزگوین و حمایت از ارزش‌های اسلامی از رهگذار حقوق کیفری ونیا ایوان ساویچ	۱۵۹
ضرورت بازنگری در قوانین کیفری مربوط به غیرمسلمان با رویکردی بر اصل عدالت و حقوق شهروندی بتول سلحشور	۱۶۲
راه دشوار قانون‌گذاری کیفری؛ از مخالفت با قانون جزای عرفی تا مخالفت با لایحه قصاص سید ناصر سلطانی	۱۶۵
غیرمسلمانان تحت حکومت قانون جزای شرعی در آچه اندونزی: تبیین تغییر صلاحیت قضایی ارسکال سلیم	۱۶۷
حدود غیرمذکور در قانون مجازات اسلامی در پرتو اصل قانونی بودن جرم و مجازات (با تأکید بر ارتداد) حسین سلیمانی	۱۶۹

فهرست مطالب

- ۱۳ حقوق شهروندی، پیشینه و جایگاه آن در حقوق کیفری مدرن با تأکید بر مبانی شرعی ۱۷۱
علیرضا شعبانی و رکانی
- ۱۷۴ تعامل و تقابل پلورالیسم حقوقی و قواعد مذهبی عباس شیخ‌الاسلامی
حامد حاتمی‌نیا
- ۱۷۷ دامنه کیفر در ایران؛ تجربه یک قرن دامنه‌افزایی و دامنه‌کاهی ولی‌الله صادقی
- ۱۸۰ بازخوانی انتقادی ضممان عاقله سعید صانعی
- ۱۸۳ گامی به سوی حذف بردۀ داری نوین؛ بازخوانی تحولات نظام کفالت در کشورهای عربی‌اسلامی آزاده‌السادات طاهری
فائzieh منطقی
- ۱۸۶ تبیین لایه‌های مختلف تعامل بین شرع و حقوق کیفری مدرن سید‌عماد‌الدین طباطبائی
- ۱۹۰ پیوند شرع و حقوق کیفری بر پایه بایسته‌های فضای سایبر؛ بازخوانی یا بازنگری؟ حسن عالی‌پور
- ۱۹۳ اجرای قضایی قوانین حدود در پاکستان محمد زبیر عباسی
- ۱۹۴ تعیین جرائم تعزیری از منظر فقه‌النظریه سیده عطیه عدنانی
- ۱۹۷ ملاحظات اجتماعی، زمان و مکان بر قابلیت تسری تنویع مجازات سنگسار به مجازات‌های حدی دیگر منصور عطاشنه
 Abbas Gholbzadeh

۱۴ همایش بین‌المللی تحولات حقوق کیفری کشورهای اسلامی و تعامل شرع و حقوق

- همزیستی مجازات‌های شرعی و عرفی در سیاست کیفری ایران ۲۰۰
حسین علی عطوف
- بررسی دیدگاه‌های اندیشمندان عصر مشروطه درباره تعامل شرع و قانون در قوانین جزایی ۲۰۳
سید محمد‌هاشم علوی
- بررسی تعامل شرع و قانون در امور کیفری در دوران قاجار تا پیش از مشروطه ۲۰۶
سید محمد‌هاشم علوی
- اسلامی‌سازی حقوق کیفری شکلی؛ از مبنای نظری تا تجربه ایران ۲۰۹
جمشید غلاملو
- چالش‌های بنیادین شریعت‌گرایی برای حقوق کیفری مدرن: مورد ایران ۲۱۱
حسین غلامی
- انکار ایدئولوژیک واقعیت‌های مجرمانه ۲۱۳
محمد فرجیها
- نقش اخلاق و شریعت در وضع قوانین کیفری ۲۱۵
ابوالقاسم فنائی
- داود نوجوان
- رویکردی تطبیقی به موانع پیوند مفاهیم حقوق جزای خارجی به فقه اسلامی ۲۱۸
کیارش قاسمی منفردزاد
- حمیدرضا اثیمی
- جایگاه منابع و فتاوی اسلامی در جرم‌انگاری ۲۲۲
سید محمد‌هاڈی قبولی درافshan
- راه حلی نوین و مبتنی بر قانون اساسی برای چالش حقوق کیفری اسلامی ۲۲۵
آصفه قریشی-لندرس
- واقعیت اجتماعی کیفری و حکم شرعی ۲۲۷
سعید قماشی
- امید متّقی اردکانی

فهرست مطالب ۱۵

تعامل شرع و حقوق کیفری از رهگذر مشهورگریزی: مطالعه موردی ماده ۳۶۰ (ق.م.ا. ۹۲)	۲۲۹
مجید قورچی‌بیگی	
سهراب بهادری	
آیا حقوق اسلامی قابلیت تطبیق با قوانین کیفری سکولار را دارد؟	۲۳۲
رفیعه کادیفچی کایا	
ابهام‌زدایی از تعدد مفهومی شرع در قوانین آینین دادرسی	۲۳۵
محسن کاظمی	
نسیم حسنوند	
از ایدئولوژی تا جامعه‌شناسی: برقراری سازگاری بین حقوق دینی و حقوق سکولار ...	۲۳۸
امیر کایا	
شکل‌های نامتقارن تعامل شرع و حقوق کیفری	۲۴۵
روح‌الدین کردعلیوند	
دوگانه شرع و قانون و تأثیر آن بر تحولات واکنش کیفری	۲۴۸
داود کرمی	
ارتباط سکولاریسم حقوقی و مذهب در بنیان‌های فقهی حقوقی ایران	۲۵۱
حمیدرضا کریزی	
عرف و نصوص کیفری اسلامی (چالشها و راهکارها)	۲۵۴
حمید گوینده	
بازنگری در نظام مجازات‌های بدنی در پرتو تحولات عقلایی بشر با تأکید بر آموزه‌های فقهی	۲۵۵
محمدحسن مالدار	
فتاوی معتبر و اهداف حقوق کیفری	۲۵۸
سیدمحمود مجیدی	
نقش ولی‌فقیه در نظام قانون‌گذاری کیفری جمهوری اسلامی ایران	۲۶۱
جلیل محبی	
سکینه خانعلی پور و اجارگاه	

۱۶ همایش بین‌المللی تحولات حقوق کیفری کشورهای اسلامی و تعامل شرع و حقوق

- میانجی‌گری در دعاوی کیفری در حقوق کشورهای اسلامی ۲۶۴
الله محسنی
- مالک حَمَد ۲۶۵
- چالش‌های سیاست‌जنایی کشورهای اسلامی در مدیریت اقتدارگرایی فقهی ۲۶۷
قاسم محمدی
- مهدی خاقانی اصفهانی ۲۷۰
- فقه و حقوق کیفری به مثابه نهاد اجتماعی و ارتباط آن با واقعیت‌های اجتماعی ۲۷۰
اقبال محمدی
- مشروطه‌گرایی و نظام دادرسی مبتنی بر شریعت: تعامل یا تقابل ۲۷۳
محمدصادق محمدی قهفرخی
- رابطه شرع و قانون و بازتاب آن در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران ۲۷۵
سیدعلی محمودی
- تحلیلی بر تحولات پاسخ‌های شرع به موضوعات عرفی فقه جزائی ۲۷۶
مهدی مرادی
- وحید بهرمند ۲۷۷
- تأملی در مبانی انگاره شهروندی جدید در ایران معاصر؛ بحثی از منظر فلسفه سیاسی ۲۷۹
شروعین مقیمی زنجانی
- اثرگذاری آموزه‌های کلامی در قانون‌گذاری جنایی ۲۸۲
سیدمنصور میرسعیدی
- نقش احزاب و جنبش‌های سیاسی اسلام‌گرا در فرایند قانون‌گذاری کیفری کشورهای
مسلمان (مطالعه موردی کشورهای مصر و تونس) ۲۸۶
فائزه منطقی
- ارجاع‌دهی قانون کیفری به شرع و تأثیر آن بر «کیفیت قانون» ۲۸۹
حسنعلی مؤذن‌زادگان
- حامد رهدارپور ۲۹۰
- قانون حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر (مصوب ۱۳۹۴/۱/۲۳)؛ بر ساختهای
قدرتمند، ماهرانه و ایدئولوژیک از یک پدیده عرفی اجتماعی ۲۹۲
سپیده میرمجیدی

فهرست مطالب □ ۱۷

- تعارض مبانی اخلاقی و مذهبی و تأثیر آن در تقین کیفری ۲۹۶
علیرضا میلانی
- بررسی جلوه‌ها و مبانی تعارض فقه و حقوق عرفی در قانون مجازات اسلامی ایران ۲۹۹
محمد رضا نظری نژاد کیاشی
- دویدن برخلاف آواز حقیقت؛ نگاهی به غایت فقه معاملاتی و مغالطات ناشی از بی‌توجهی ۳۰۲
محمد رضا نظری نژاد کیاشی
- مداخله عدالت کیفری در قلمرو خشونت جنسی علیه همسر از دیدگاه شریعت اسلام و موazین حقوق بشر؛ نمونه‌پژوهی کشورهای اسلامی ۳۰۵
زهراء نعمتی
- تحلیل انتقادی بر ورود منابع شرعی در حقوق کیفری ۳۰۸
اشکان نعیمی
- ضرورت بازاندیشی آموزه‌های فقه جزایی در پرتو پدیده دولت‌ملت مدرن ۳۱۱
رحیم نوبهار
- جرائم قتل عمده در حکومت عثمانی پس از سال ۱۸۵۸ ۳۱۳
کبرا نوقای
- نقش نظارت قضایی دادگاه‌های قانون اساسی و تحول رویه قضایی در ارتباط با شرط مطابقت با شرع در پرونده‌های کیفری؛ مطالعه جمهوری اسلامی پاکستان ۳۱۵
محمد یافث نوید هاشمی
- ابن شاه
- پالایش حقوق کیفری: شیوه گزینشگری مناسب به انتقال نهادها و آموزه‌های کیفری از جوامع غیردینی به دینی ۳۱۸
محمد یکرنگی